

«WORLD MUSIC» ЯК НОВА КОМУНІКАЦІЯ МУЗИЧНИХ КУЛЬТУР

У статті визначено аспекти виникнення та становлення музичного напрямку «world music». Досліджено процес міжнародної інтеграції в міжкультурних зв'язках та роль «world music» як феномена становлення нової загальнонародської культури.

Ключові слова: «world music», фольклор, культура, музика, глобалізація, інтеграція, комунікація.

В статье определены аспекты возникновения и становления музыкального направления «world music». Исследован процесс международной интеграции в межкультурных связях и роль «world music» как феномена становления общечеловеческой культуры.

Ключевые слова: «world music», фольклор, культура, музыка, глобализация, интеграция, коммуникация.

Aspects of origin and development of musical genre world music are described in the article. Process of international integration in intercultural relations and the role of world music as a phenomenon of formation of human culture been researched.

Key words: «world music», folklore, culture, music, globalization, integration, communication.

Завдячуючи двом різноспрямованим процесам, які простежуються в сучасній культурі (з одного боку – інтеграція та глобалізація, а з іншого – диференціація та пробудження національної свідомості), з кінця ХХ ст. музичний напрямок «world music» набуває все більшої планетарної популярності. Людство розділене на релігійні, кланові і національні групи; продовжується деконструкція всього національного: історії народу, його суверенітету, права, культури, традицій, системи цінностей. Підсилення цих тенденцій актуалізує зростання національного самовизначення етносів і народів світу.

Саме «world music» як феномен становлення нової загальнонародської культури, заснованої на взаємопроникненні і синтезі всіх раніше відособлених музичних традицій різних народів світу обумовлює актуальність дослідження.

Мета статті – проаналізувати музичний напрямок «world music» та його взаємозв'язок з іншими музичними культурами.

Завдання дослідження:

- визначити теоретичні аспекти виникнення та становлення музичного напрямку «world music»;
- вивчити процес міжнародної інтеграції в міжкультурних зв'язках;
- дослідити роль «world music» як феномена становлення нової загальнонародської культури.

Кінець ХІХ та початок ХХ ст. ознаменувався появою в США джазу як синтезу африканської та європейських культур. У результаті виникли і розвивалися такі джазові

стилі: свінг, біпоп, мейстрім, кул, прогресів-джаз, хард-боп, соул-джаз, грув, фрі-джаз, криейтів, фьюжн, постбоп, ейсид-джаз, смус-джаз, джаз-мануш тощо.

Середина ХХ ст. дала розвиток такому музичному жанру, як рок-музика, що в результаті своєї еволюції дала світу такі стилі та напрямки рок-музики: андеграунд, рок-н-рол, біг-біт, біт-рок, блюз-рок, бугі-вугі, гаражний рок, глем-рок, джаз-рок, кантрі-рок, ньювейв, панк-рок, прогресів, психоделія, реггі, рокабіллі, хард-рок, хеві-метал, фанкфолк-рок тощо.

Серед усього цього різноманіття музичних стилів і напрямків особливе місце посідає жанр музики, який отримав назву «world music». Цей напрям з'явився у 80-ті роки ХХ ст., завдячуючи пошукам західних поп-зірок та залученню фольклорної музики в рок-музику. У світі існують гурти, які працюють на межі різних музичних жанрів. Їх об'єднує зацікавленість до древності, до того, що пробуджує нашу генетичну пам'ять.

Звернення західної цивілізації до екзотичних для неї традицій інших культур і цивілізацій простежується з музики бароко. Існують приклади творів на межі етнічної і класичної музики («Слов'янські танці» А. Дворжака, написані під впливом музики народів Центральної Європи, «Симфонія №9» під впливом народної музики афроамериканців і аборигенів Північної Америки).

Великий вплив етнічна музика (особливо музика Сходу) справила на таких американських композиторів ХХ ст., як Г. Коуелл, Дж. Кейдж, Л. Харрісон і А. Хованесс. У 1960-х роках багато рок-музикантів вдавалися до засобів традиційної музики Сходу. Наприклад, у музиці англійського біт-колективу The Beatles з'явилися індійські елементи, а учасників групи вчив грати на ситарі індійський музикант Р. Шанкар.

Феномен «world music» – це феномен становлення нової загальнолюдської культури, заснованої на взаємопроникненні і синтезі всіх раніше відособлених музичних традицій різних народів світу. Глибоко в природі людської свідомості, що бурхливо розвивається, незалежно від її расової, релігійної, соціальної або політичної приналежності, лежить глибоке прагнення до розширення і збагачення свого пізнавального загальнокультурного кругозору.

Особливо інтенсивно відбувається процес міжнародної інтеграції в ділянці міжкультурних зв'язків. Це обумовлено тим, що універсальна мова мистецтва якомога краще пристосована для міжнародної і міжнаціональної дипломатії, оскільки є зрозумілою всім прогресивно налаштованим і творчим людям. А сучасні засоби комунікації і глобальний ринок допомагають долати будь-які відстані.

Усе більше теле- і радіопрограм у різних країнах ознайомлюють свою аудиторію з культурами інших народів: у музичних магазинах будь-якої країни світу завжди можна знайти великі розділи, присвячені музиці різних народів, незважаючи на глобальні можливості інтернету.

У західній і східній музичних культурах існують поняття «класична музика» (професійна багатівкова традиція) і «народна музика» (музичний фольклор). Проте в період сучасної глобалізації, коли стильові кордони в музиці все більше розмиваються, розділити ці поняття важко, тому будь-яка музика з яскравим національним колоритом спрощено сприймається як «народна», а музика минулого, якщо вона витримала випробування часом, автоматично належить до класичної.

З другої половини ХХ ст. саме музика, порівняно з іншими видами мистецтва, стає лідером за кількістю і масштабами трансляцій на каналах електронних ЗМІ, за обсягом випуску і продажів музичних записів на компакт-дисках, за чисельним складом аудиторії.

Завдяки розширенню технічних можливостей створення і трансляції музичних творів у простір будь-якої національної культури легко проникає музика, що має ознаки масової культури з її спрощеними формами й примітивними виразними засобами. Музична практика сучасного суспільства характеризується складними процесами обміну народними та професійними зразками музичної творчості.

Таким чином, у музичному середовищі різних країн співіснують різні форми музичної активності. Вони є важливим регулятором соціальних зв'язків, стимулюючи процеси міжкультурних комунікацій в найширшому значенні слова. Існує величезна різноманітність молодіжних музичних напрямків, музичних форм і відповідно – музичних колективів різного формату в сучасному музичному житті світу.

Музика є сьогодні одним із компонентів життя молодого людині: частиною її світогляду, психологічним стимулятором, засобом і темою спілкування, об'єктом вивчення і поклоніння. Активний бік життя, зацікавленості і потреби молоді, форми дозвілля нерозривно пов'язані з музикою: відвідування нічних клубів, концертів, фестивалів. Дійсно, роль і вплив популярної музики стає визначною в молодіжному середовищі, оскільки молодь є основним споживачем музичної продукції. І коли мова йде про соціально-психологічні ефекти дії популярної музики, то дослідники стурбовано відзначають негативний характер її впливу на розвиток і становлення духовної культури особистості. Поверховий аналіз змісту текстів багатьох популярних пісень і перегляду відеокліпів наочно пояснює причину цієї стурбованості.

Сьогодні на вітчизняних телеканалах, зокрема на молодіжних музичних каналах, таких як MTV і М1, усі програми мають переважно розважальну, а не освітню спрямованість. З погляду психології, зрозуміло, що одночасно з розважальною функцією телепередачі неминуче виконують функцію своєрідного постачальника культурних зразків поведінки, настанов, цінностей. Не відрізняється в цьому сенсі й політика державних телеканалів, у яких також домінує розважальна спрямованість.

Нав'язувані поп-культурою цінності й норми формуються переважно завдяки діяльності продюсерів, режисерів, іміджмейкерів, стилістів, кліпмейкерів, сценаристів, артистів та інших діячів шоу-бізнесу. Така стратегія експлуатує прагнення молодих людей ідентифікувати себе з улюбленим виконавцем, бажанням наслідувати його й бути на нього схожими.

Соціальна поведінка, яка опирається на характерне для юного віку шанування і наслідування музичного кумира, у результаті може набувати в підлітків аномальних форм, – йдеться про музичний фанатизм, коли «поп-зірка» стає зразком для наслідування у всьому. Музичні кумири стають важливим компонентом у структурі поп-культури і відіграють істотну роль у поширенні музичної поп-продукції, будучи носіями й джерелом формування життєвого стилю молоді.

За незалежності України суттєві зміни сталися передусім у духовності молоді, яка має багато відмінностей від своїх однолітків до часів перебудови. У своїй

життєдіяльності вона керується імперативами, що відрізняються від тих, які детермінували мотивацію поведінки не одного покоління.

Соціально-психологічні дослідження свідчать: важливим завданням соціальної політики у сфері музичної молодіжної поп-культури стає підвищення рівня музичної культури особи, що можливо за умови прийняття і бажання підвищення культури особистістю. Сучасні умови переходу світової спільноти до загальнопланетарної моделі існування, глобалізації комунікаційних процесів і суперечності їх результатів обумовлюють багатозначність, багаторівневість, плюралізм, динамізм міжкультурного музичного простору.

У сучасних умовах глобальні тенденції і потужна технологічна база трансляції музики підсилюють міжцивілізаційні зв'язки, роблять їх більш багатограними, суперечливими. Світовими лідерами обміну виступають американська та деякі західноєвропейські культури, що пропонують музичну продукцію з посередньою формою, внутрішньою семантикою, жанровою визначеністю. Це надає сучасним процесам музичного обміну безліч нових властивостей. Так, з одного боку, глобальні зв'язки ведуть до внутрішнього збагачення етнонаціональних і цивілізаційних моделей, з іншого – роблять більш важким їх семантичний розвиток. Особливо це стосується тих музичних культур, які не претендують на лідерські позиції або переживають фазу кризи, спаду активності. Необхідно зазначити, що найбільш плідний та гармонійний культурний обмін – саме у сфері музики: відбувається взаємне збагачення ритмами, традиційними музичними інструментами та елементами стилів.

Якщо на сучасному етапі розвитку глобальних взаємодій створити рівноправні для всіх народів і цивілізаційних співтовариств умови музичного обміну, то наступний етап музичної взаємодії буде більш збалансованим за рівнем активності і широкією участі в ньому різних народів і цивілізаційних співтовариств. Крім того, в режимі самоорганізації формуватиметься новий наднаціональний і надцивілізаційний рівень музичного простору з відмінною від сучасної семантикою.

Усвідомивши архаїчне коріння, рок-музика кінця ХХ ст. вимушена була вийти за власні кордони, звернувшись у пошуках втраченої енергетики до самих витоків мистецтва. Виявилось, що етнічна музика віртуозно володіє якнайтоншими засобами впливу, зокрема тими, якими не завжди успішно намагався знайти психоделічний рок.

Основна причина моди на етнічну музику полягає в тому, що зі зростанням можливості спілкування між народами і культурами зростає і взаємний інтерес, людство стає єдиним, але одночасно прагне зберегти різноманіття. Етно-рок виражає гуманістичну тенденцію до всесвітнього діалогу культур і народів. У світі, де відстані зникли, необхідно навчитися розуміти один одного. Одночасно – зокрема і в деяких напрямках рок-культури – виявляється і зворотна тенденція: відгородитися, протиставити себе «чужим».

Етнічна музика є особливо популярною серед молодіжних субкультур, які виникли довкола «руху антиглобалізму» і об'єднання лівих радикалів, анархістів, неоhippi і «зелених». Антиглобалізм виступає проти уніфікації світової економіки і культури за зразком декількох так званих «розвинених країн», за збереження різноманіття, за самоцінність всього індивідуального й неповторного, за те, щоб у кожної людини була

можливість вибирати альтернативні шляхи. Тому природно, що їх протест проти нівелювання життєвого устрою людства надихається тими ж ідеями, що й рух «світової музики»: нонконформізм, свобода самовираження, протест проти доведення до абсурдної непомірності раціоналізму західної цивілізації. Крім того, захоплення етнічною музикою стало виразником прихильності всього справжнього, природного на протигагу «фальшивій і штучній масовій культурі» і шоу-бізнесу.

Підтвердженням цієї тези є те, що за останні десять років і у світі, і в Україні збільшилася кількість фестивалів «world music» і створення майданчиків на великих фестивалях для представників цього напрямку. І це незважаючи на всесвітню фінансову кризу. Достатньо згадати такі величезні вітчизняні форуми, як «Країна мрій», «Арт-поле», «Етнореволюція», «Трипільське коло», «Верхобуж» тощо. Варто згадати і перемогу у відборі на «Євробачення–2012» етнічного колективу з Удмуртії «Бурановські бабушки», які залишили за своїми спинами таких популярних виконавців, як Діма Білан, Юля Волкова, а також Тімати.

Враховуючи те, що складовими «world music» є етно-джаз, фольк-рок, етно-рок, етно-поп, можна стверджувати, що напрямок – універсальний інструмент взаємодії музичних культур. Причиною популярності «world music» є також і те, що етно-музика різноманітна настільки, наскільки лише може бути будь-який прояв людських думок і емоцій. Загальним є лише прагнення вийти за рамки стилістики популярної музики і європейської культурної традиції взагалі.

Глибоко в природі людської свідомості, яка постійно розвивається, незалежно від її расової, релігійної, соціальної або політичної приналежності, є безкінечне прагнення до розширення і збагачення пізнавального загальнокультурного світогляду. Нині цей процес є особливо інтенсивним внаслідок того, що кордони між раніше ізольованими культурами різних народів нашої планети стають все прозорішими, а сучасні засоби комунікації набувають глобального міжнародного масштабу. Особливо інтенсивно проходить процес міжнародної інтеграції в області міжкультурних зв'язків. Це обумовлено тим, що універсальна мова мистецтва підходить для міжнародної і міжнаціональної дипломатії, оскільки є зрозумілою всім прогресивно налаштованим і творчим людям. А сучасні засоби комунікації і глобальний ринок допомагають людям різних культур долати будь-які відокремлені один від одного відстані й вивчати культури одне одного.

Отже, феномен «world music» є новою взаємодією музичних культур світу.

Література

1. Волохов С. Йойк, кай и Украина / Сергей Волохов // Эксперт: украинский деловой журнал. – №28. – С. 5.
2. Горохов А. «World Music – музыка мира» / А. Горохов // Музпросвет. – Режим доступа: <http://music.ariom.ru/wiki/WorldMusic>.
3. Євтушенко О. М. Україна in rock / О. М. Євтушенко – Режим доступа: <http://www.prosvita.poltava.ua/?p=333>.
4. Козлов А. Рок / Алексей Козлов – «Музыкальная лаборатория и энциклопедия Алексея Козлова». – Режим доступа: <http://www.musiclab.ru>.
5. Руслана едет в Лас-Вегас за наградой World Music Awards // Корреспондент.net. Режим доступа: <http://korrespondent.net/showbiz/101554-ruslana-edet-v-las-vegas-za-nagradoj-world-music-awards>.

6. Петухов В. Олег Скрипка: «Сердючка – максимальное зло, которое может быть после терроризма» / Виталий Петухов. – Режим доступа: <http://musicclub.com/index.php?id=1128402533>.

7. Савруцкая Е. П. Феномен коммуникации в современном мире / Е. П. Савруцкая // Актуальные проблемы теории коммуникации : сборник научных трудов. – СПб. – Изд-во СПбГПУ, 2004. – С. 75–85.

8. Садовская И. А. Музыкальное воспитание и массовая культура: ценности истинные и мнимые / И. А. Садовская // Современный человек в поисках души: сборник материалов международной научной конференции. – Алматы, 2006.

9. Сауленко Л. Молодежные субкультуры: украинский контекст / Людмила Сауленко. – Режим доступа: <http://altruism.ru/sengine.cgi/13/38/5>.

10. Richard N. World music / Nidel Richard // The basics, Routledge, Taylor and Francis Group. – 2005.